

1. Адаманова З.О. *Инновационные стратегии экономического развития в условиях глобализации / Киевский национальный экономический ун-т. – Симф.: Крымучпедгиз, 2005. – 504 с.*
2. *Словник іншомовних слів / уклад. Л.О. Пустовіт [та ін.] – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.*

Стахова О.О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Загострення духовно-матеріальних суперечностей в умовах фундаментальних політичних, соціально-економічних перетворень, що відбуваються в Україні, передбачає розв'язання цілої низки важливих для становлення держави завдань, серед яких одним із значущих є завдання всебічного гармонійного розвитку підрастаючого покоління, реалізація якого забезпечується насамперед системою освіти. Відтак, формуючи дитячу особистість, майбутнього громадянина країни, варто зауважити, що в цьому нелегкому процесі задіяні різні рівні освітньої галузі, серед яких питома вага все ж таки в першу чергу припадає на школу, зокрема, середню та старшу її ланки.

Однак, із огляду на вищезазначений контекст, слід відмітити, що, наголошуючи на ролі II й III ступенів шкільної освіти, доцільно підкреслити, що не менш важливою за своїм значенням, функціональними обов'язками є початкова школа (1 – 4 класи), про що переконливо свідчить науковий доробок багатьох авторів, а саме: Ш.О. Амонашвілі [1], Л.І. Божович [2], Н.І. Гуткіної [3], В.В. Денисенко [4], Д.Б. Ельконіна [5], С.А. Литвиненко [7], Г.О. Люблінської [8], О.А. Остряньської [9], О.Я. Савченко [11], В.О. Сухомлинського [12], Л.О. Хомич [13], Т.М. Яблонської [14] та ін.

Активно досліджуючи специфіку професійної діяльності педагога I ступеня загальноосвітньої школи, ряд фахівців, чий науковий пошук спрямований на вивчення даної ланки освіти, дійшли до висновку, що вчитель початкових класів здійснює особливо відповідальну роль у формуванні особистості дитини, оскільки вік 6 – 7 років, у який відбувається перехід від дошкільного дитинства до шкільного життя, є перехідним, критичним, одним із переломних моментів у фізичному й психічному розвитку дитини.

У зв'язку з цим, працюючи над розкриттям особливостей професійної діяльності вчителя 1 – 4-х класів, нам хотілося б звернути окрему увагу на результати дисертаційної роботи В.В. Денисенко [4], котра, досліджуючи специфіку професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій педагога початкової ланки шкільної освіти, підкреслила, що вчитель початкових класів виступає, з одного боку, як викладач знань із предметів різного профілю (математичного, гуманітарного, природничого, художньо-естетичного), а з іншого – як вихователь дитячої особистості, організатор діяльності та спілкування як із учнями, так і з їхніми батьками.

Відтак, зважаючи на попередні міркування, необхідно відмітити, що виокремлені В.В. Денисенко [4] функції професійної діяльності вчителя 1 – 4-х класів є, на наш погляд, основою для розкриття психолого-педагогічних особливостей його трудової діяльності, які, як показали проведені нами теоретичні розвідки, раніше не були предметом спеціального комплексного дослідження різними науковцями.

А тому, враховуючи вищевказані погляди дослідниці, однією з перших особливостей професійної діяльності педагога початкової ланки шкільної освіти, є широта його академічних знань, пов'язана з викладанням значної кількості різнопрофільних навчальних дисциплін, про що, зокрема, йдеться в педагогічній психології за редакцією класиків української психології Д.Ф. Ніколенка [10] та Л.М. Проколієнко [10].

Проте, як зазначає О.А. Остряньська [9], оскільки в основі діяльності вчителя початкових класів лежить багатопредметність, то не менш важливим для нього є не лише загальна ерудиція, а й здатність учителя 1 – 4-х класів донести існуючу систему знань до учнів, тобто вміння оперувати методиками викладання всіх предметів початкової школи, спрямованих на визначення змісту основних знань, умінь, навичок навчання та виховання з кожної дисципліни, підбір ефективних методів, засобів і форм, здатних передусім активізувати розумову діяльність молодших школярів та закріпити новий матеріал безпосередньо на уроці.

Крім того, з огляду на низку психолого-педагогічних праць, варто звернути окрему увагу й на здатність педагога завоювати в навчально-виховному процесі довіру учнів, створити атмосферу доброзичливості, відкритості, справедливості, побудувати відносини з вихованцями на основі реального співробітництва та партнерства, оскільки авторитарне спілкування вчителя залишає дітей внутрішньо пасивними, затримує і пригнічує прояв їх глибинних душевних якостей, що безпосередньо негативно позначається на рівні їх успішності.

Наступною, другою особливістю професійної діяльності педагога початкової ланки шкільної освіти, котра безпосередньо витікає з її функцій, є референтність ролі вчителя початкових класів для молодших школярів. Адже, як засвідчують науковці, в даному віці наслідування, яке виступає одним із провідних видів поведінки дитини, позначається на некритичному копіюванні нею якостей особистості першого вчителя, безмежній довірі до нього, визнанні його авторитету, лідерства.

У зв'язку з цим, слід підкреслити, що молодші школярі, прагнучи бути схожими на свого педагога в манері говорити, триматися, у вчинках, засвоюють різні зразки його поведінки й переносять їх до власного репертуару, сприяючи тим самим формуванню самопізнання, становленню свого стилю спілкування в міжособистісних стосунках із оточуючими.

Водночас, розкриваючи особливості цієї специфічної ознаки професійної діяльності педагога початкової ланки шкільної освіти, необхідно звернути окрему увагу на фон взаємодії вихованців із учителем, прояв їх потреби бути поряд із наставником, бути поміченим ним, сподобатися, порадувати успіхами у всіх видах діяльності. Відповідно, з огляду на вищезазначене, варто наголосити на неабиякій ролі особистості самого педагога, значенні його людських якостей (материнської ласки по відношенню до учнів, здатності до співчуття, співпереживання (емпатії), особливої доброти та теплоти, уважності, щирості, відкритості, чесності, справедливості тощо) в становленні особистості дитини. Однак, як відмічає більшість дослідників, зокрема, І.О. Зимня [6], окреслені вище якості є більш притаманними жінкам, що свідчить про незначне представлення в даній професійній сфері чоловіків, як, власне, і в усій педагогічній діяльності в цілому.

Відтак, із огляду на значення професійно важливих якостей учителя початкових класів у формуванні молодшого школяра, слід наголосити на стримуванні вчителем своїх негативних емоцій, оскільки крикливий, дратівливий педагог, котрий здійснює

постійний тиск на дітей задля досягнення високих результатів, негативно впливає на їх працездатність, викликає в них такі емоційні переживання, як відчуття страху, незахищеності, стан тривоги, невпевненості, що негативно позначаються на фізичному та психічному здоров'ї учнів.

І нарешті, третьою специфічною особливістю професійної діяльності вчителя початкових класів є його тісна взаємодія з батьками школярів на первинному етапі навчально-виховного процесу. Адже, як підкреслює ряд науковців (С.А. Литвиненко [7], О.А. Остряньська [9] й ін.), найвідповідальнішим етапом початкового періоду відвідування школи є адаптація (інтелектуальна, особистісна, соціально-психологічна) дитини до нових умов і вимог шкільного життя, оскільки комплексне уявлення про готовність учня до школи дозволяє прогнозувати успішність навчання та виховання з урахуванням індивідуальних особливостей, можливостей кожної дитини, її потенціалу, розвитку. Виступаючи таким чином консультантом, порадиником, організатором шкільного й сімейного життя, вчитель 1 – 4-х класів є джерелом знань про здоров'я дитини, особливості її інтелектуального розвитку, мотивацію навчання, інтереси, захоплення, специфіку характеру тощо. При цьому, з огляду на попередні міркування, необхідно відмітити, що, готуючись до співпраці з батьками, індивідуальна та колективна консультація педагога повинна мати доброзичливий характер і сприяти створенню цілеспрямованого, планомірного й систематичного контакту між батьками та вчителями, спрямованого на орієнтацію єдності педагогічних вимог до учнів із боку школи й сім'ї.

Таким чином, узагальнюючи результати проведених нами теоретичних розвідок, пов'язаних із дослідженням особливостей трудової діяльності вчителя початкової ланки шкільної освіти та зважаючи на викладений нами вище матеріал, слід підкреслити, що психолого-педагогічними показниками специфіки професійної діяльності педагога 1 – 4-х класів є, по-перше, викладання ним різнопрофільних дисциплін (математичного, гуманітарного, природничого, художньо-естетичного циклів), по-друге, референтність ролі вчителя початкових класів для молодших школярів і, по-третє, його тісна взаємодія з батьками учнів під час адаптації до шкільного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амонашвили Ш.А. *Здоровствуйте, дети!* / Ш.А. Амонашвили. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
2. Божович Л.И. *Личность и ее формирование в детском возрасте: Психол. исследование* / Л.И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 468 с.
3. Гуткина Н.И. *Психологическая готовность к школе* / Н.И. Гуткина. – М.: Академический Проект, 2000. – 184 с. – (Руководство практического психолога).
4. Денисенко В.В. *Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* / Денисенко Вероніка Вячеславівна. – Харків, 2005. – 205 с.
5. Эльконин Д.Б. *Психология обучения младшего школьника* / Д.Б. Эльконин. – М.: Просвещение, 1974. – 128 с.
6. Зимняя И.А. *Педагогическая психология: [учебн. для вузов]* / И.А. Зимняя. – М.: Логос, 2001. – 384 с. – (Учебник для XXI века).
7. Литвиненко С.А. *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* / Литвиненко Світлана Анатоліївна. – Рівне, 2005. – 443 с.
8. Люблинская А.А. *Учителю о психологии младшего школьника* / А.А. Люблинская. – М.: Просвещение, 1977. – 224 с. – (Библиотека учителя начальных классов).
9. Остряньська О.А. *Формування комплексних педагогічних умінь у майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* / Остряньська Олена Анатоліївна. – Полтава, 2002. – 281 с.
10. *Педагогічна психологія: [навч. посібн.]* / Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенко. – К.: Вища школа, 1991. – 183 с.
11. Савченко О.Я. *Дидактика початкової школи* / О.Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
12. Сухомлинский В.А. *Сердце отдаю детям* / В.А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1985. – 557 с.
13. Хомич Л.О. *Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* / Хомич Лідія Олексіївна. – К., 1998. – 443 с.
14. Яблонська Т.М. *Розвиток здатності до рефлексії в професійному становленні особистості вчителя початкових класів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07* / Яблонська Тетяна Миколаївна. – К., 2000. – 199 с.

УДК 613.9

Романова Н. Ф.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано состояние здоровья современной молодежи, определено недостатки современной политики формирования здорового образа жизни и перспективы развития формирования здорового образа жизни в Украине.

Ключевые слова: *состояние здоровья молодежи, здоровый образ жизни; политика формирования здорового образа жизни.*

Формування здорового способу життя населення потребує значних зусиль з боку державних органів виконавчої влади на національному й регіональному рівні. Серед державних інститутів основна відповідальність за збереження здоров'я населення була покладена на Міністерство освіти та науки, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерство охорони здоров'я.

На початку 2011 р. в нашій країні відбулася державна адміністративна реформа, яка внесла зміни до функціонування органів виконавчої влади, відповідальних за впровадження політики здорового способу життя, що потребує новітніх досліджень у цій сфері.